

SKIT- LIVET inte självvalt

Bild: Elisabeth Alvenby

Allt fler unga drar sig fram på tillfälliga anställningar och timvikariat. Lisa Ahlqvist har läst två antologier om läget på den svenska arbetsmarknaden.

Antologier

Skitliv. Ungas villkor på en förändrad arbetsmarknad

Redaktör: Victor Bernhardtz

Atlas

Hopskrivet. Folkrörelse på arbetsplatsen

Redaktör: Frances Tuuloskorpi

Vulkan

Som att vänta telefonsamtal från depressionens 30-tal. Det är liknelsen som dyker upp efter läsning om läget för unga på svensk arbetsmarknad. Man väntar och vet att nåt ska hända. Lär sig stå i beredskap. Faktum är att antologin *Skitliv – ungas villkor på en förändrad arbetsmarknad* liksom ersätter det klassiska relationsmotivet med kärlekskrank tjej som väntar på att bli uppringd, mot nåt ännu mera tragiskt. Och det är illustrationen av den tacksamma arbetskraften. Den som hoppar runt på bemanningsföretag och timvikariat, och sover med mobilen som en nalle tryckt intill sig. Ett pip i telefonen betyder kanske att bli kallad till nån halvt obekant arbetsplats.

Detta är alltså förutsättningarna för allt fler människor i arbetsför ålder. Och jo, det låter som att färdas till tiden före Saltsjöbadsavtalet. Hur smart detta verkar är upp till var och en att bedöma. När en rad mer eller mindre kända skribenter skildrar både egna och andras erfarenheter av tillfälliga jobb och osäkra inkomster, borde ändå föreställningar om bortskämd ungdom eller trygghetsdrogade svenskar få svårt att överleva.

I Skitliv punkterar bland andra komikern Nour El Refai och skribenterna Agnes Arpi och Katrine Kielos myten om den sorglösa 25-åringen som ratar fast anställning och bostadsadress till förmån för att resa jorden runt och skicka en frilansfaktura från månen.

Journalisten Kent Werne refererar till LO-utredningen *Unga vuxnas arbetsvillkor och syn på arbetsmarknaden* (2011), och konstaterar att ”65 procent av de intervjuade vill helst ha en fast heltidsanställning och 18 procent en fast deltidanställning./.../Sorterar man bort alla som studerar blir viljan att jobba under tryggare former nästan hundraprocentig.”

Mot bakgrund av den samhällsutveckling som skildras i boken framstår den typen av svar i dag mer som önskelista än självklara krav. För parallellt med ökningen av visstidsanställningar, har organiseringen bland de arbetande stadigt sjunkit. Under drygt ett decennium har till exempel andelen LO-medlemmar minskat från 80 till 68 procent. Bland arbetslivets yngsta har anslutningsgraden fallit tvärbrant. ”För femton år sedan var 70 procent av arbetarna mellan 16 och 24 år fackligt organiserade”, skriver Werne i en tidsjämförelse. ”2011 hade siffran mer än halverats, till 34 procent.”

Fast vad angår egentligen ungdomars försämrade villkor den merpart av befolkningen som har det mesta rätt väl ordnat för sig? En av slutsatserna i Skitliv är hur flyende inflytande och trygghet för unga snart även påverkar andra grupper. Det gäller såväl löneläge som organiserande av vardagsliv.

Påtagligast blir ändå effekterna bland de yngre. Ett beskt smakprov ger sjuksköterskevikarien Torun Carrfors text ”Kanske betalar vi även med våra drömmar”, som elegant kväser teorierna om tveksamhet inför att skaffa barn som generationstrend och 80-talistfluga. Carrfors skriver: ”Jag tror att det här samhället inte längre byggs för att vi ska kunna ha barn. I staden där jag bor saknar mer än hälften av mina vänner en bostad.” Hon kanske aldrig blir mamma. Om inte bör det vara ett beslut av fri vilja, inte av fruktan för att det samhälle som fostrat henne skulle försumma framtidens barn. Det är en lika enkel som viktig påminnelse.

Om 30-talets Kris i befolkningsfrågan numer är utbytt mot ett Skitliv som varken tycks debatteras eller reformeras lika lätt, belyser författarna i denna bok ändå problemen ur det rätta perspektivet. Att makt och medbestämmande över sin egen tid och kropp, förutsätter en jämn fördelning av materiella resurser. Skitliv – ungas villkor på en förändrad arbetsmarknad serverar inga utarbetade program eller lösningar, men är likafullt ett välkommet och ett vettigt bidrag i den stampande välfärdsdiskussionen.

För den som vill komma vidare rekommenderas annars en annan liten antologi om villkoren i svenskt arbetsliv. I *Hopskrivet – folkrörelse på arbetsplatsen* finns vittnesmålen om hur de anställda genom god organisering och informationsspridning faktiskt kunnat vinna till synes hopplösa konflikter. Hopskrivet är en bok om arbetsplatstidningar, bloggar och internetgrupper. Det är en samling berättelser om medlemsblad från fackklubben, landsomfattande upprop och kampdiktning på toaletten. Här återfinns sjuksköterskestudenternas omtalade kampanj för en ingångslön på minst 24 000. Men också exempel på mer småskalig organisering, bland annat hur lönemissnöje på en brödfabrik genom medlemtidningen spreds och omsattes till motståndshandling.

Gemensamt för de medverkande skribenterna, med tillhörighet inom såväl industri-, service- som omsorgssektorn, är ändå insikten om att den på ytan mest likgiltiga kamrat också ska kunna ges ett uppdrag och förtroende. På så vis skapas sammanhållning. Och oavsett skilda kommunikationsformer finns behovet av en enad problembeskrivning.

Om Hopskrivet med sina lärdomar och tips närmast framstår som en inspirerande facklig handbok, blir Skitliv genom sina djupt personliga historier snarast en exposé över de senaste årtiondens misslyckande. Tillsammans bildar dessa böcker nyttig läsning. De visar båda arbetarrörelsens behov av att samla sina erfarenheter, för att rädda världen från högerns 30-talsnostalgi och vrida verkligheten framåt.

permanent trygg. Fler och fler unga lever ett liv där fast anställning inte existerar. Det gäller att ständigt vara till hands om ett tillfälligt jobb skulle dyka upp.

Lisa Ahlqvist
kultur@gp.se
BERTIL ERICSON

Ämnet

Antologierna **Skitliv. Ungas villkor på en förändrad arbetsmarknad** och **Hopskrivet. Fökrörelse på arbetsplatsen** .

Skribenten

Lisa Ahlqvist är kritiker och kulturskribent. Skrev senast om Claes de Faires roman *Ministern* – en kärlekshistoria.